

Nota van antwoord

bij Natura 2000 Beheerplan Voordelta 2015-2021

Datum	24 augustus 2015
Status	Definitief

Colofon

Titel	Nota van antwoord bij Natura 2000 Beheerplan Voordelta 2015-2021
Opdrachtgever	Anouk Verschuur
Projectleider	Peter Heslenfeld
Auteur(s)	Sanne van den Heuvel, Peter Heslenfeld, Saskia Huijs, Maarten Platteeuw, Fred Wagemaker, Rolf Jan Sielcken, Marcel Bommel�, Rob ter Horst, Mariette Berrevoets, Stefan Breukel
Datum	24 augustus 2015
Status	Definitief

In opdracht van:
Rijkswaterstaat
In samenwerking met:
Provincie Zeeland
Provincie Zuid-Holland
Ministerie van Economische Zaken

Inhoud

1	Inleiding 4
2	Inspraakreacties 6
2.1	Natuurcompensatie 6
2.1.1	Relatie met het beheerplan 6
2.1.2	MEP NCV 7
2.1.3	Garnalenvisserij 8
2.1.4	Zwarte zee-eend 8
2.2	Embryonale duinen 9
2.2.1	Relatie met andere Natura 2000-gebieden 9
2.2.2	Strandslaaphuisjes 10
2.2.3	Maatregelen 10
2.3	Rustgebieden 10
2.3.1	Middelplaat 10
2.3.2	Algemeen 12
2.4	Proef Slikken van Voorne 13
2.4.1	Grondslag van de proef 13
2.4.2	Gat van Hawk 16
2.4.3	Markeringen 17
2.4.4	Onderzoek 17
2.5	Beheer en onderhoud 17
2.5.1	Handhaving 17
2.5.2	Vaargeulonderhoud Slijkgat 18
2.6	Visserij 21
2.6.1	Vaste vistuigen visserij 21
2.6.2	Puls visserij 22
2.6.3	MZI's 22
2.6.4	Schelpdiervisserij 22
2.6.5	Uitzondering voor vissen in rustgebieden 23
2.7	Overige zienswijzen 23
2.7.1	Procedure 23
2.7.2	Doelbereik vogelrichtlijn 25
2.7.3	Gebruik 25
2.7.4	Bruinvis 26
2.7.5	Drieteenstrandloper 26
2.7.6	Kierbesluit 27
2.7.7	Gebiedsvisie en nieuwe ontwikkelingen 27
2.7.8	Lood sportvisserij 27
2.7.9	Omissies en tekstwijzigingen 28
3	Overzicht inspraakreacties 30
4	Bijlage 1: Toelichting bij de proef 'Slikken van Voorne' 31

1 Inleiding

In deze Nota van Antwoord beantwoorden de minister van Infrastructuur en Milieu en de colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies Zeeland en Zuid-Holland, de bevoegde gezagen in de Voordelta, in overeenstemming met de staatssecretaris van Economische Zaken, de inspraakreacties op het Natura 2000 Ontwerpbeheerplan Voordelta en de gebruikstoets.

Het ontwerpbeheerplan is een voorstel voor afspraken om menselijke activiteiten, zoals recreatie, visserij en kustverdediging, in de Voordelta te combineren met het in stand houden van de beschermde natuur. Het ontwerpbeheerplan is opgesteld aan de hand van aanbevelingen uit de evaluatie van het Natura 2000 Beheerplan Voordelta 2008-2014 en resultaten uit de gebruikstoets, die samen met de Passende Beoordeling van het eerste beheerplan de toetsing voor dit tweede beheerplan vormt.

Proces

De inspraakprocedure is aangekondigd met een kennisgeving in de Nederlandse Staatscourant van 27 november 2014. Van 28 november 2014 tot en met 8 januari 2015 was het mogelijk om het ontwerpbeheerplan, evenals de onderliggende stukken, in te zien op twaalf locaties, waaronder gemeentehuizen, provinciehuizen en ministeries. Tijdens deze periode kon iedereen die dat wilde schriftelijk of via internet reageren op de plannen, onderwerpen aan de orde stellen, oplossingen aandragen en reageren op eventuele onjuistheden. Ook waren er twee informatieavonden met een informatiemarkt en plenaire presentaties en beantwoording van vragen door projectmedewerkers.

Inspraak

Minister en Gedeputeerde Staten ontvingen op de aangeboden stukken in totaal 20 zienswijzen. De reacties gaan onder andere over de maatregelen in het gebied, de natuurcompensatie voor Maasvlakte 2 en de beperkingen voor visserij en recreatie. Ook reageren insprekers op de procedure, de resultaten van het voorafgaande onderzoek (gebruikstoets en evaluatie) en de voorstellen voor handhaving en communicatie.

Leeswijzer

Voor het beantwoorden van de inspraakreacties zijn in deze nota alle vragen, opmerkingen, suggesties, adviezen en aanbevelingen geordend naar thema. Elk thema is vervolgens behandeld in een aparte paragraaf in het hoofdstuk Inspraakreacties. Per onderwerp staan de betreffende inspraakreacties in een kader met verwijzing naar de inspreker. Daaronder het antwoord van de bevoegde gezagen en cursief, indien van toepassing, de nieuwe tekst zoals die is opgenomen in het definitieve beheerplan.

Een genummerd overzicht van de instanties en personen die schriftelijk of via internet hebben gereageerd, is te vinden in hoofdstuk 3. De nummers die in de nota bij de weergave van de inspraakreacties zijn vermeld, verwijzen naar dit overzicht. De inspraakreacties van particulieren zijn geanonimiseerd.

Vervolgprocedure

Na verwerking van de resultaten van de inspraak, advies en bestuurlijk overleg hebben de minister van Infrastructuur en Milieu en de colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies Zeeland en Zuid-Holland ingestemd met het beheerplan en het beheerplan vastgesteld voor dat deel van de Voordelta waarvoor zij wettelijk bevoegd zijn. Dit gebeurde in overeenstemming met de staatssecretaris van Economische Zaken.

Het beheerplan is vastgesteld voor een periode van zes jaar. In die periode worden de ontwikkelingen in het gebied en het resultaat van de maatregelen gevolgd. Aan het einde van de looptijd van het beheerplan volgt een integrale evaluatie die informatie moet geven voor het volgende beheerplan. De proef bij de Slikken van Voorne wordt na afloop ook geëvalueerd.

2 Inspraakreacties

2.1 Natuurcompensatie

2.1.1 Relatie met het beheerplan

Een aantal insprekers gaat in op de relatie tussen het beheerplan en de compensatieopgave voor Maasvlakte 2. De insprekers menen dat het beheerplan onvoldoende extra maatregelen opneemt voor het behalen van de compensatieopgave en dat het beheerplan de verantwoording hiervan niet kan neerleggen bij Natuurcompensatie Voordelta (NCV). **12, 15**

Een inspreker zegt dat het beheerplan inzicht dient te geven in de mate waarin het medegebruik van de Voordelta de compensatiedoelen nadelig kan beïnvloeden. **15**

De relatie tussen beheerplan en natuurcompensatie is beschreven in hoofdstuk 3 van het ontwerpbeheerplan. Uit verschillende zienswijzen blijkt dat dit niettemin vragen oproept met betrekking tot de afweging en/of aansturing van de noodzakelijke maatregelen voor realisatie van de natuurcompensatieopgave. Het definitieve beheerplan geeft daarom duidelijker aan wat de taken en verantwoordelijkheden zijn van het beheerplan en van de natuurcompensatie. Het beheerplan toetst op het bereik van de instandhoudingsdoelen, niet specifiek op de effecten op compensatiedoelen. Dat laatste ligt in de rapportage- en evaluatielijnen in het kader van de Nb-wet vergunning voor de aanleg van Maasvlakte 2.

De tekst in het beheerplan wordt aangevuld met de volgende toelichting:

"Relatie beheerplan en natuurcompensatie:

Voor de aanleg van Maasvlakte 2 heeft het toenmalige ministerie van LNV in 2008 een Nb-wet vergunning verleend aan de initiatiefnemer Havenbedrijf Rotterdam. Hierin is de verplichting opgenomen de negatieve effecten van de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2 op de natuurwaarden in de Voordelta te compenseren. De compensatie bestaat onder meer uit het instellen van een bodembeschermingsgebied om het verlies aan het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' en aan voedselareaal door de aanleg van Maasvlakte 2 te compenseren en het daarbinnen instellen van een aantal rustgebieden voor vogels om de benutting van foerageergebieden te verbeteren. De realisatie van de natuurcompensatie is, gezien de aard en omvang, relevant voor verschillende instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Voordelta, zoals die zijn opgenomen in het Aanwijzingsbesluit Natura 2000 voor de Voordelta. Deze maatregelen zijn, mede ten behoeve van een eenduidig en volledig overzicht, opgenomen in het eerste Natura 2000 Beheerplan Voordelta.

Verantwoordelijkheid realisatie natuurcompensatie:

De realisatie van de doelen van de natuurcompensatie is en blijft de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer binnen de kaders van de Nb-wet

vergunning. Het toezicht daarop berust bij het bevoegd gezag (ministerie van EZ).

De natuurcompensatie wordt op basis van een privaatrechtelijke overeenkomst uitgevoerd door het Rijk, omdat deze exclusief over daarvoor noodzakelijke bevoegdheden en instrumenten beschikt. Zo zijn het bodembeschermingsgebied en de rustgebieden ingesteld door het ministerie van EZ via daarvoor noodzakelijke toegangsbeperkingsbesluiten (TBB) en zijn handhaving en beheer ingebed in de uitvoering van het Natura 2000 Beheerplan Voordelta door de betrokken overheden. De initiatiefnemer Havenbedrijf Rotterdam beschikt niet over dergelijke bevoegdheden. De effectiviteit van de natuurcompensatie wordt specifiek gemonitord in het project 'Natuurcompensatie Voordelta' (NCV).

Conclusie evaluatie natuurcompensatie en vervolgstappen:

Op grond van de beschikbare informatie is in een in 2014 uitgevoerde tussenevaluatie door het bevoegd gezag (ministerie van EZ) geconcludeerd dat de effectiviteit van het bodembeschermingsgebied nog niet aantoonbaar is gebleken (Deltares, 2014). De keuze van het bevoegd gezag is om daarom nu eerst de monitoring aan te passen en niet om nu tot aanvullende maatregelen over te gaan. De uitwerking van deze aanpassing is op dit moment nog niet afgerond. De aangepaste monitoring wordt vastgelegd via een bijstelling van het monitoringplan welke als verplichting op de initiatiefnemer rust vanuit de Nb-wet vergunning.

Voor de effectiviteit van rustgebieden voor de zwarte zee-eend is de conclusie uit de evaluatie dat de ligging van de rustgebieden niet optimaal is en dat deze maatregel aanpassing behoeft. Dit zal plaatsvinden in een aanpassing van het TBB en wordt daarom ook in het Natura 2000 Beheerplan Voordelta aangekondigd. Die aanpassing wordt op dit moment uitgewerkt.

Volgens de evaluatie van de natuurcompensatie (Deltares, 2014) vormt daarnaast de autonome toename van de recreatiedruk een aandachtspunt voor de ingestelde rustgebieden. Daar is echter nog geen aanvullende maatregel in het kader van de natuurcompensatie noodzakelijk, omdat de concrete effecten van verstoring op aanwezigheid en gedrag van grote sterns op basis van de huidige inzichten nog niet als significant zijn te duiden. Maatregelen die in het beheerplan worden voorzien dragen er tevens toe bij dat effecten van medegebruik op de compensatiedoelstellingen worden beperkt. Het beheerplan beoordeelt de effecten van gebruik op de doelstellingen voor de aangewezen doelsoorten, niet specifiek op de effecten op de doelen voor de natuurcompensatie.

2.1.2 MEP NCV

Een inspreker vraagt specifiek naar inzicht in de aanpassingen van het monitoringprogramma en de toetsing van de compensatiedoelstellingen. 12

Het toezicht op de realisatie en de monitoring van de natuurcompensatie ligt niet bij het beheerplan, maar berust bij het ministerie van EZ in het kader van de Nb-wet

vergunning voor de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2. De relatie met het beheerplan is onder sub paragraaf 2.1.1 van deze Nota van antwoord nader verduidelijkt. Op basis van een tussentijdse evaluatie in 2014 heeft het bevoegd gezag geconcludeerd dat aanpassing van de monitoring noodzakelijk is. De aangepaste monitoring wordt vastgelegd via een bijstelling van het monitoringplan die als verplichting op de initiatiefnemer rust vanuit de Nb-wet vergunning. De uitwerking van deze aanpassing is op dit moment nog niet afgerond. Op dit moment is daarom geen inzicht te geven in de voorgenomen aanpassingen van de monitoring.

2.1.3 *Garnalenvisserij*

Een inspreker stelt voor om komende beheerplanperiode delen van het bodembeschermingsgebied te sluiten voor alle vormen van bodemberoerende visserij, naar aanleiding van de resultaten van het garnalenvisserij experiment. 12
--

Het toezicht op de realisatie en de monitoring van de natuurcompensatie ligt niet bij het beheerplan, maar berust bij het ministerie van EZ in het kader van de Nb-wet vergunning voor de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2. De relatie met het beheerplan is onder sub paragraaf 2.1.1 van deze Nota van antwoord nader verduidelijkt. Uit de tussenevaluatie NCV in 2014 is het behalen van de compensatieopgave nog niet aantoonbaar gebleken onder meer vanwege de onvoorziene ontwikkeling van de zware boomkorvisserij in de referentieperiode en de referentiegebieden buiten het bodembeschermingsgebied. De resultaten van het garnalenvisserij-experiment waren toen nog niet definitief beschikbaar. Het bevoegd gezag heeft daarop geconcludeerd om eerst de monitoring aan te passen en daarna te beoordelen of aanvullende maatregelen nodig zijn.

Inmiddels is het garnalenvisserij-experiment gerapporteerd. De conclusie is dat over een periode van drie jaar geen duidelijke verschillen in de diepere bodemfauna en de op de bodem levende dieren waarneembaar zijn tussen de beviste en de onbeviste delen van de proefvakken. Daarbij past de kanttekening dat door ongewenste bevissing in een groot aantal (delen van) proefvakken de uitkomsten van het experiment kunnen zijn beïnvloed en de analyses in de proefvakken daarom maar beperkt bruikbaar zijn gebleken. De resultaten geven op dit moment geen aanleiding om te voorzien in aanvullende maatregelen in het bodembeschermingsgebied voor het realiseren van de compensatieopgave bovenop de reeds voorziene aanpassing in de monitoring.

2.1.4 *Zwarte zee-eend*

Door twee insprekers wordt gevraagd naar de aanvullende maatregelen voor de rustgebieden voor de zwarte zee-eend. 12, 17

Het toezicht op de realisatie en de monitoring van de natuurcompensatie ligt niet bij het beheerplan, maar berust bij het ministerie van EZ in het kader van de Nb-wet vergunning voor de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2. De relatie met het beheerplan is onder sub paragraaf 2.1.1 van deze Nota van antwoord nader verduidelijkt.

Er zijn op basis van het onderzoek naar de natuurcompensatie geen aanwijzingen dat de aanleg van Maasvlakte 2 van grote invloed is geweest op het voorkomen en de voedselsituatie van de zwarte zee-eend. De laatste jaren zijn de aantallen zwarte zee-eenden laag en dit valt samen met lage aantallen en een afnemende trend voor heel Nederland. Begin 2013 is weer een grote piek in aanwezigheid waargenomen in de Voordelta die aangeeft dat het gebied in potentie nog steeds voldoende draagkracht heeft voor dergelijk grote aantallen vogels. Voor de vanuit de natuurcompensatie ingestelde rustgebieden is gebleken dat deze gebieden niet of slechts gedeeltelijk worden gebruikt door de in het gebied aanwezige zwarte zee-eenden.

Vanuit deze veldmetingen is het inmiddels mogelijk de potentie voor zwarte zee-eenden te correleren aan de factoren voedselbeschikbaarheid, voedselbereikbaarheid en rust. Door vergroten van de rust is te berekenen wat de winst is voor zwarte zee-eenden ten opzichte van de huidige situatie. Het traject van aanpassing van de begrenzing voor de Bollen van de Ooster en de Bollen van het Nieuwe Zand is opgestart. Het voorstel voor de nieuwe rustgebieden wordt besproken met de relevante belanghebbenden, waaronder visserij en recreatie. Via de te doorlopen procedure tot aanpassing van het toegangsbeperkingsbesluit kunnen belanghebbenden via een beroep bezwaar aantekenen tegen het besluit. Verwacht wordt dat de te treffen maatregelen een positief effect hebben op de staat van instandhouding van de zwarte zee-eenden.

2.2 Embryonale duinen

2.2.1 *Relatie met andere Natura 2000-gebieden*

Door twee insprekers wordt gevraagd om de instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen van Kwade Hoek op te nemen in het beheerplan. **12, 18**

Een inspreker vraagt om strandreservaten, bijvoorbeeld bij het Verklikkerstrand. **19**

Het beheerplan van Natura 2000-gebied Duinen van Goeree en Kwade Hoek beschrijft de maatregelen die voor de instandhoudingsdoelstellingen van dit gebied nodig zijn. De afweging voor deze maatregelen vindt in het kader van dat beheerplan plaats en is geen onderdeel van Natura 2000 Beheerplan Voordelta. Het is een aandachtspunt voor de volgende beheerplancyclus van beide aan elkaar grenzende Natura 2000-gebieden om daarin de maatregelen meer expliciet op elkaar af te stemmen, ten behoeve van een eenduidiger boodschap naar bezoekers en gebruikers.

In de Voordelta zijn zones aangewezen waar extra aandacht is voor bescherming van embryonale duinen. Die kunnen dienen als reservaat voor typische soorten van dit habitatype. De embryonale duintjes ter plaatse van het Verklikkerstrand, zoals genoemd in de zienswijze, liggen in het Natura 2000-gebied Kop van Schouwen. In het Natura 2000 Beheerplan Kop van Schouwen zullen maatregelen ter bescherming van de embryonale duinen worden opgenomen.

2.2.2 *Strandslaaphuisjes*

Een inspreker ziet graag opgenomen dat alle vormen van kustbebouwing niet zijn toegestaan op locaties waar embryonale duinen voorkomen en dat voor alle kustbebouwing een vergunningplicht geldt. **(12)** Een andere inspreker vindt dat strandslaaphuisjes in de gehele Voordelta niet thuishoren, vanwege verstoring en uit landschappelijk oogpunt. **(19)**

In het beheerplan staat beschreven dat voor strandslaaphuisjes een Nb-wet vergunningplicht geldt. Kustbebouwing binnen de Voordelta is mogelijk verstorend voor typische soorten of heeft mogelijk een significant effect op bepaalde instandhoudingsdoelstellingen. In het beheerplan zal daarom worden opgenomen dat alle vormen van kustbebouwing binnen de Voordelta Nb-wet getoetst moeten worden aan de Natura 2000-doelstellingen, als onderdeel van de Nb-wet vergunningprocedure. Landschappelijk gezien ligt de afweging voor het al dan niet toestaan van kustbebouwing primair bij de gemeente. Daarom doet het beheerplan hier geen uitspraken over.

De tekst in het beheerplan wordt als volgt aangepast:

Par. 5.2.1: Voor het plaatsen van nieuwe kustbebouwing in het gebied moet een Nb-wet vergunningprocedure worden doorlopen.

2.2.3 *Maatregelen*

Een inspreker oppert dat duinvorming gestimuleerd zou kunnen worden met behulp van zandsuppleties. Ook vindt hij dat ruiters uit de beschermde zones geweerd zouden moeten worden. **17**

Het instellen van zones met extra bescherming voor embryonale duinen moet ervoor zorgen dat op een natuurlijke manier duinvorming kan plaatsvinden. Suppleties kunnen wel bijdragen aan het ontstaan van meer robuuste stranden, echter het oogmerk waarvoor suppleties worden ingezet is de kustbescherming. Suppleties worden niet uitgevoerd als maatregel voor duinvorming. Bovendien zou dit kunnen leiden tot onnodige verstoring van andere soorten.

Er zijn geen aanwijzingen dat bij de huidige intensiteit van gebruik door ruiters embryonale duinen niet volledig tot ontwikkeling zouden kunnen komen. Indien blijkt dat er verslechtering van het habitatype optreedt, dan wordt alsnog overwogen om aan het gebruik door ruiters beperkingen op te leggen.

2.3 **Rustgebieden**

2.3.1 *Middelplaat*

Er zijn meerdere reacties binnengekomen over het rustgebied Middelplaat. Een aantal betreft de toegang tot het nieuwe winterrustgebied Middelplaat. Een inspreker meldt dat roodkeelduikers al vanaf half september in de Voordelta

verschijnen. Het rustgebied zou daarom al in september moeten ingaan. (17) Een andere inspreker vindt dat de voorgestelde vergroting van het rustgebied nog groter zou moeten en eveneens jaarrond zou moeten worden gesloten. (19) Een derde inspreker vindt het vreemd dat garnalenvisserij wordt toegelaten in het winterrustgebied tot half december. (12)

De aanvulling op het huidige rustgebied Middelpaat is een winterrustgebied dat specifiek voor de roodkeelduiker is aangewezen. Omdat deze soort alleen overwintert in de Voordelta is het niet nodig om dit winterrustgebied jaarrond in te stellen. Andere soorten die hier foerageren zijn niet strikt van deze locatie afhankelijk. De roodkeelduiker komt echter op andere plekken in de Voordelta niet meer in substantiële aantallen voor. De ligging van het gebied is bepaald op basis van monitoringsgegevens van waar de roodkeelduiker zich in de Voordelta bevindt. Van 15 december tot 1 april is het winterrustgebied gesloten voor alle gebruikers, dus ook voor garnalenvisserij en zandsuppleties.

Roodkeelduikers verschijnen in de Voordelta doorgaans vanaf begin november in noemenswaardige aantallen binnen zichtafstand van de kust. Vanaf dat moment wordt dan ook het gebied tussen Middelpaat en Brouwersdam afgesloten. Uit de gebruikstoets en de Passende Beoordeling is gebleken dat een uitzondering kan worden gemaakt voor (garnalen)visserij-activiteiten in het gebied tot eind december, zonder dat er significante gevolgen dreigen te ontstaan. Vanaf 15 december tot het einde van de winter, als de aantallen vogels het grootste zijn, is het gebied voor alle activiteiten gesloten.

Een inspreker stelt voor om in te zetten op inzicht en bewustzijn over de menselijke omgang met de natuur, middels het gedeeltelijk openstellen van (delen van) de Middelpaat voor excursies onder begeleiding. Ook meldt deze inspreker de beperkte afstand van de plaat tot de markering aan de zuidoostzijde van de plaat.

6

De doelstelling voor de gewone zeehond is niet alleen een uitbreiding van de regionale populatie, maar ook het bereiken van een levensvatbare populatie door een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied. Hoewel de aantallen zeehonden in de Voordelta op orde zijn, gaat het met de voortplanting en het grootbrengen van jongen nog onvoldoende goed. Rust is voor het halen van de doelstellingen erg belangrijk. Rustgebieden zijn erop ingericht om deze rust zoveel mogelijk te kunnen garanderen. Daarbij worden alle activiteiten binnen het rustgebied verboden. Om precedentwerking te voorkómen worden hierop geen uitzonderingen gemaakt, behalve voor het nodige beheer en onderhoud. Eventuele mogelijkheden voor het ervaren van de natuur liggen bijvoorbeeld op de Verklikkerplaat, waarvoor geen beperkingen gelden in het kader van het Natura 2000 Beheerplan Voordelta, en in de rest van de Voordelta, waar zowel vogels als zeehonden in grote getale te zien zijn.

Om de rust te kunnen blijven garanderen wordt de positie van de boeien bij de Middelpaat in het nieuwe beheerplan aangepast. De lijn schuift daarbij zover op als mogelijk is zonder de vaargeul in het Brouwershavense Gat ontoegankelijk te maken. Een grotere afstand tussen plaat en boeien is wel gewenst, maar helaas niet te realiseren. Gedetailleerde gegevens over de nieuwe grens zijn te vinden op de

kaarten in het beheerplan. In de evaluatie en de gebruikstoets is informatie te vinden over de situatie met betrekking tot het verschuiven van de plaat en de gevolgen voor de grens.

2.3.2 Algemeen

Een inspreker vraagt of er bij de begrenzing van de rustgebieden rekening is gehouden met de buffer die noodzakelijk is in verband met verstoringsafstanden. **12**

Voor alle rustgebieden in de Voordelta is een zone voor de verstoringsafstand opgenomen binnen de begrenzing van het rustgebied. Afhankelijk van de doelsoorten en het maatwerk per locatie is voor deze verstoringsafstand een bepaalde waarde aangenomen. Deze verschilt per rustgebied.

Een inspreker benoemt het verschil in toegangsregime tussen de verschillende rustgebieden. Hij pleit voor verruiming van het toegangsregime in de rustgebieden voor de beroepsmatige visserij. Hierbij verwijst hij naar de toename van de populaties gewone en grijze zeehonden, waardoor kritisch gekeken zou kunnen worden naar de ligging en omvang van de rustgebieden. **8**

Het verschil in toegangsregime tussen de verschillende winterrustgebieden is het gevolg van de soorten waarvoor deze rustgebieden zijn ingesteld. Roodkeelduiker, zwarte zee-eend en eidereend zijn alle op enigszins verschillende perioden in het jaar in de Voordelta aanwezig. Hierdoor kunnen de beschermingsregimes verschillen. Tegelijkertijd wordt vanuit het oogpunt van duidelijkheid en handhaafbaarheid naar een zo groot mogelijke uniformiteit gestreefd.

Rustgebieden voor zeehonden zijn jaarrond vastgesteld en zitten qua locatie op en rond zandplaten, gebieden die voor visserij minder interessant zijn. Met de groei van het aantal zeehonden gaat het sinds de vaststelling van het eerste beheerplan beter, maar de doelstelling van een levensvatbare populatie voor de gewone zeehond is nog niet bereikt. Daarom blijven de rustgebieden voor zeehonden zoals ingesteld gedurende het eerste beheerplan in stand.

Voor de Bollen van het Nieuwe Zand, de Bollen van de Ooster en de Middelplaat geldt tevens een winterrustgebied. Het winterrustgebied Middelplaat is aangewezen voor de roodkeelduiker en in overleg met de visserijsector zijn we gekomen tot een kortere toegangsbeperking. In plaats van de gebruikelijke beperking vanaf 1 november geldt de beperking voor de visserij nu vanaf 15 december. Voor de Bollen van de Ooster en de Bollen van het Nieuwe Zand loopt in de eerste helft van 2015 een gebiedsproces, waarbij inrichting en toegangsregime in de loop van het jaar zullen worden bepaald.

In het beheerplan wordt aangegeven dat er op basis van de tussenevaluatie van het Monitoring- en Evaluatieprogramma Natuurcompensatie Voordelta (MEP NCV, Deltares, 2014) aanleiding is om over te gaan tot aanpassing en/of vergroting van de rustgebieden voor de zwarte zee-eend (Bollen van het Nieuwe Zand en Bollen van de Ooster). De uitwerking daarvan dient nog concreet plaats te vinden om op

basis van de uit onderzoek vergaarde gegevens en inzichten een zo goed mogelijke invulling te vinden in afweging met de belangen van huidige gebruikers. Dit traject is begin 2015 opgestart vanuit het spoor van de natuurcompensatie. Het voorstel voor de nieuwe rustgebieden zal worden besproken met de belanghebbenden. Via de procedure tot aanpassing van het toegangsbeperkingsbesluit kunnen belanghebbenden beroep aantekenen tegen het besluit.

2.4 Proef Slikken van Voorne

2.4.1 Grondslag van de proef

Een inspreker stelt in zijn zienswijze vragen bij de opzet van de proef en de motivatie die hieraan ten grondslag ligt. Hij stelt dat een Passende Beoordeling noodzakelijk is en dat de benadering zoals die nu wordt voorgesteld alleen is toegestaan als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Om gerichte handhaving mogelijk te maken is registratie en aanmelding van zeegaande recreatie gewenst. Ook vraagt hij naar de redenen dat de proef alleen voor de Slikken van Voorne wordt uitgevoerd. **15**

Een andere inspreker vraagt om een volledig verbod op kitesurfen in deze regio en om het sluiten van het strand bij de Brielse Gatdam. **17**

Een derde inspreker vraagt om monitoring van de ontwikkelingen en inzicht in de maatregelen die genomen worden. **12**

De opzet van de Proef Slikken van Voorne wordt beschreven in het beheerplan en in het bijbehorende uitvoeringsdocument 'Opzet Proef Slikken van Voorne'. Hierin wordt ook beschreven waarom we de proef op een dergelijke manier uitvoeren en wat er aan monitoring voor deze proef zal worden gedaan.

De Proef Slikken van Voorne heeft als directe aanleiding de nabijheid van kitesurfers bij de kwetsbare vogelsoorten op de Slikken van Voorne, met name steltlopers. Deze soorten komen in andere rustgebieden binnen de Voordelta slechts beperkt voor vanwege een gebrek aan bij laag water droogvallende slikken als foerageergebied. Daarom beperkt de proef zich tot deze unieke locatie. Daarbij is voor de locatie Hinderplaat / Slikken van Voorne ook gekeken naar de grote stern en de visdief, die in het kader van natuurcompensatie extra aandacht krijgen. De grote stern en de visdief rusten niet op de Slikken van Voorne, maar met name op de Hinderplaat. Daar is de verstoring door kitesurfers duidelijk geringer. Wel foerageren deze vogels buiten de rustgebieden en in het gebied rondom de Slufter. Uit de gebruikstoets is gebleken dat het kitesurfgebied een klein oppervlak beslaat en dat op deze locatie het kitesurfen geen significante afname van foerageergebied van grote stern en visdief tot gevolg heeft. Daarom wordt in de proef met name gekeken naar het effect van kitesurfen op steltlopers. Desalniettemin heeft de proef wel betekenis voor het vinden van een praktische en effectieve manier van handhaving van het gedrag van kitesurfers in andere gebieden. Bij gebleken effectiviteit kan een uitrol naar ook andere rustgebieden in het kader van de natuurcompensatie worden overwogen.

De Proef Slikken van Voorne is ingericht op het principe dat de komende jaren een vinger aan de pols wordt gehouden bij de instandhoudingsdoelen waarvoor het rustgebied is aangewezen. Dat betekent dat de bevoegde gezagen met een 'hand aan de kraan' de situatie nauwlettend in de gaten houden en, wanneer dit nodig is, de maatregelen rondom de Slikken van Voorne zullen bijstellen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van monitoringsgegevens van de vogelstand, de voedselbeschikbaarheid, de aanwezigheid van gebruikers in het gebied en de naleving van de nieuw voorgestelde grenzen van het rustgebied. Er zal jaarlijks een bijeenkomst plaatsvinden, waarbij tussentijds, dus gedurende de looptijd van de proef, aanpassingen mogelijk zijn.

De criteria om een proef met een dergelijke opzet uit te mogen voeren zijn: a) Het ontbreken van voldoende kennis en te weinig tijd om de ontbrekende kennis te vergaren b) Een gebrek aan een goed alternatief c) Geen onomkeerbare situatie creëren, oftewel, de proef tussentijds kunnen beëindigen. De Proef Slikken van Voorne voldoet aan deze voorwaarden. Voor een goede beoordeling van de situatie bij de Slikken van Voorne is een aantal jaar nodig om de juiste gegevens te verzamelen. Op dit moment is het enige alternatief een verregaande maatregel, die onvoldoende balans biedt tussen gebruik en natuurbescherming in dit gebied. Tevens wordt een situatie gecreëerd waarbij op elk gewenst moment, wanneer hiervoor aanleiding is, de proef kan worden aangepast of in zijn geheel kan worden beëindigd.

De regels voor interventie en maatregelen staan genoemd in de bijlage bij het beheerplan, waarin de opzet van de Proef Slikken van Voorne wordt beschreven. Een onderzoek naar ecologische waarden kan niet binnen de beschikbare tijd tussen de evaluatie van het huidige beheerplan en voorbereiding van het nieuwe beheerplan worden uitgevoerd. Hiervoor is meerjarige monitoring nodig. Deze aanvullende monitoring is nu opgenomen binnen de maatregelen in dit beheerplan. De mogelijkheid van registratieplicht voor kitesurfers is ook verkend, maar wordt op dit moment als niet haalbaar en onevenredig zwaar gezien, in elk geval op de korte termijn. Gedurende de proef zal worden gekeken of, onder andere door slecht naleefgedrag, alsnog tot registratieplicht moet worden overgegaan en of naar praktische mogelijkheden hiervoor moet worden gezocht. Zelfregulering is in het tweede beheerplan opgenomen binnen de kaders van de proef. De gebruikers zullen zelf een duidelijke rol spelen in de communicatie en handhaving. Voor het verkrijgen van een beeld van de recreatiedruk zijn afspraken gemaakt met Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) en de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD). Die betreffen het tellen van kitesurfers in het gebied. Daarmee wordt een, voor het kunnen beoordelen van de effectiviteit van de maatregel (het aanpassen van de begrenzing volgens de opzet van de proef), voldoende betrouwbaar beeld verkregen. Gedurende de proef zullen nabij het rustgebied geen vergunningen worden verleend voor nieuwe voorzieningen of nieuwe activiteiten. Zo wordt de druk op het gebied niet geïntensiveerd. Dit is afgestemd met de betreffende instanties zoals gemeenten en het Recreatieschap Voorne-Putten-Rozenburg en hun vergunningverleners. Dit alles staat beschreven in de bijlage bij het beheerplan.

De onderbouwende Passende Beoordeling is uitgevoerd door middel van de Nadere Effect Analyse (NEA) van het eerste beheerplan (Poot *et al*, 2007) en is nu aangevuld, op basis van nieuwe inzichten, in de gebruikstoets van het tweede

beheerplan (Van Oostveen *et al*, 2014). Een vrijstelling van vergunningplicht voor kitesurfen is niet aan de orde. Wegens de aard van de activiteit kan deze niet vergunningplichtig worden gesteld. Waar het hier om gaat is de inrichting van het rustgebied. Het al dan niet toegankelijk zijn van de opstapplaatsen is vastgelegd in de gemeentelijke APV's. Vooral nog is er geen aanleiding of argumenten op basis van instandhoudingsdoelen om een opstapplaats voor een bepaalde periode in een jaar te sluiten. De steltlopers op de Slikken van Voorne zijn daar jaarrond. Er is geen periode aan te wijzen dat ze meer kwetsbaar zijn dan in een andere periode. Daarom wordt periodesluiting niet in het beheerplan opgenomen. Ook is er voornamelijk geen aanleiding om het kitesurfen rondom dit rustgebied volledig te verbieden. De opzet van de proef is juist bedoeld om te kijken of natuur en het recreatief gebruik hier samen kunnen gaan. Gedurende de looptijd van de proef wordt intensief gekeken naar de relatie tussen het kitesurfen (en andere vormen van gebruik) en het beschermen van de kwetsbare natuur. Hierbij is ook aandacht voor het gebruik van het Gat van Hawk en de toegang tot het rustgebied vanaf het strand rondom het gebied. De aandacht ligt bij de doelsoorten van dit Natura 2000-gebied. Strandbroeders, zoals de dwergstern, vallen niet binnen dit kader en worden daarom ook niet bekeken in de evaluatie van de proef en het inrichten van het rustgebied.

Ter verduidelijking wordt de tekst in het beheerplan aangevuld met de volgende toelichting:

Par. 5.3.4: Op basis van de volgende overwegingen stellen wij een proef 'Slikken van Voorne' voor:

- a) voldoende kennis ontbreekt en voor een goede beoordeling van de situatie bij de Slikken van Voorne is een aantal jaar nodig om de juiste gegevens te verzamelen.*
- b) gebrek aan een goed alternatief. Op dit moment is het enige alternatief een verregaande maatregel (verbod kitesurfen), die onvoldoende balans biedt tussen gebruik en natuurbescherming in dit gebied.*
- c) er zal zich naar verwachting geen onomkeerbare situatie voordoen. Daarbij houden we een hand aan de kraan en is er de mogelijkheid de proef tussentijds aan te passen of te beëindigen.*

Ook zal in deze paragraaf helderder worden beschreven over welke afstand ten opzichte van welke begrenzing het precies gaat. In de tekst staat dat de afstand van de begrenzing van het rustgebied tot foeragerende steltlopers op de Westplaat nu 300 m is. Het is onvoldoende helder over welke begrenzing het hier precies gaat. Bij de begrenzing van de rustgebieden is rekening gehouden met 500 m verstoringafstand tot vogels voor alle vormen van gebruik. De palenrij die het beheergebied van het Zuid-Hollands Landschap aangeeft, functioneert eveneens als huidige markering van het rustgebied op het strand. De afstand van deze palenrij tot de aanzet van de Westplaat bij laagwater is 300 m. De nieuwe markering van het rustgebied op het strand komt circa 200 m naar het westen te liggen. De verstoringafstand gemeten van de nieuwe fysieke markering van het rustgebied Slikken van Voorne op het strand bij Maasvlakte 2 tot de Westplaat zal dus minimaal 500m bedragen. Deze afstand is uitgangspunt voor de proef.

De verwachting is dat in de beheerplanperiode een toename zal optreden van de zeegeande recreatie. Uit de gebruikstoets blijkt dat dit de instandhoudingsdoelen niet in de weg hoeft te staan. Voor de zeegeande recreatie is het daarbij vooral

van belang dat er sprake is van effectief toezicht en handhaving op en nabij de rustgebieden waar beperkingen voor gebruik gelden. In de proef met extra voorlichting en aangepaste markering, met daarnaast de in de beheerplanperiode voortgaande gebruiksmonitoring in het kader van NCV, wordt daarin voorzien. Als daaruit blijkt dat er toch een toename is te constateren van overtredingen zullen aanvullende maatregelen worden onderzocht, waarbij ook gedacht kan worden aan vormen van individuele registratie.

De tekst in het beheerplan wordt als volgt aangepast:

Par. 5.3.4, 5^e alinea: De begrenzing van de rustgebieden tot foeragerende steltlopers op de Westplaat betreft 500 meter. Het kitesurfen dat bij de punt van de Slufter plaatsvindt, gebeurt buiten het rustgebied, maar ligt binnen de verstoringsafstand van 700 meter zoals bij de Deltawateren aangehouden. Om natuurbescherming en gebruik in de Voordelta zo goed mogelijk samen te laten gaan, is onderzoek nodig naar de versturende effecten van kitesurfen in dit gebied en of de begrenzing van 500 meter op deze specifieke plek voldoende is voor het garanderen van rust voor de vogels van de Slikken van Voorne en Hinderplaat, naast de maatregelen die worden getroffen om het gebied robuuster te maken.

Verder is er In bijlage 1 van deze Nota van Antwoord is een toelichting opgenomen waaruit blijkt dat er geen significante en onomkeerbare effecten zullen optreden ten gevolge van de proef 'Slikken van Voorne'.

2.4.2 Gat van Hawk

Voor het Gat van Hawk, dat onderdeel wordt van het rustgebied Slikken van Voorne, wordt zowel gevraagd om een opheffing van de uitzondering voor sportvissers (**17**) als om een verruiming van beperking voor kleine motorbootjes (**4**).

Sportvissers maken gebruik van het Gat van Hawk als doorvaart naar een visgebied voor Maasvlakte 2. Uit de evaluatie is gebleken dat bij de huidige frequentie van de doorvaart dit niet gepaard gaat met een verstoring die tot significante effecten leidt. Daarom wordt voor deze doelgroep een uitzondering gemaakt in de toegangsbeperking. In het Gat van Hawk mag niet worden gevist, maar mag slechts langzaam worden gevaren. Om intensief gebruik van het Gat van Hawk te verhinderen vanwege mogelijke effecten op de rust in het rustgebied, worden andere motorvaartuigen niet toegestaan. In het TBB zal worden opgenomen dat leden van de bootvisverenigingen een ontheffing krijgen van de toegangsbeperking. Dit is in eerdere overleggen reeds afgesproken en staat ook vermeld in het beheerplan. Indien gedurende de Proef Slikken van Voorne blijkt dat extra maatregelen nodig zijn om de rust te garanderen is het mogelijk dat deze ontheffing wordt ingetrokken via een wijziging van het toegangsbeperkingsbesluit.

2.4.3 *Markeringen*

Een inspreker vindt een duidelijke afbakening van het rustgebied, door het dynamische karakter van de Voordelta, niet goed realiseerbaar. **17**

Door de dynamiek van de Voordelta is een vaste begrenzing van een rustgebied lastig te realiseren. Het is altijd nodig om te blijven monitoren of de begrenzing van het rustgebied nog past bij de situatie. In het beheerplan is een voorstel gedaan om de begrenzing zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de plaats waar de verstoringgevoelige vogels het liefst verblijven. Daarnaast is de zichtbaarheid en duidelijkheid van de begrenzing in het veld een belangrijke factor. In nauw overleg met de markeringsdienst wordt een aanpassing van de markering aangebracht, zodat een logische en duidelijke markering wordt gerealiseerd. Hiermee zijn de grenzen van het rustgebied voor alle gebruikers duidelijker en is het uitvoeren van de markering goed te realiseren.

2.4.4 *Onderzoek*

Een inspreker wijst erop dat er diverse onderzoeken beschikbaar zijn waarin de effecten van kitesurfen geduid worden. In het beheerplan wordt geclaimd dat de invloed van kitesurfen onduidelijk zou zijn. **12**

Wat bedoeld wordt in het beheerplan is niet dat de invloed van kitesurfen op vogels in zijn algemeenheid onduidelijk is. Onderzoek laat immers zien dat die invloed groot is en dat rekening gehouden moet worden met bepaalde verstoringafstanden. Uit eerdere onderzoeken blijkt echter dat verstoringafstanden voor kitesurfen op vogels verschillen, niet alleen per gebied, maar ook per vogelsoort en per situatie. Bij de locatie Slikken van Voorne liggen gebruik en natuur dicht bij elkaar waardoor de buffer kleiner is dan bij andere locaties en de kans op verstoring dus groter. Door de nieuwe begrenzing en het betrekken van het Gat van Hawk bij het rustgebied Slikken van Voorne, ontstaat een robuuster rustgebied. In de proef wordt gekeken of deze nieuwe, ruimere grenzen voldoende zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstelling. Daarbij wordt ingezet op een effectievere handhaving en communicatie, waarbij de gebruiker zelf ook een belangrijke rol heeft. Als uit de proef blijkt dat toch een grotere bufferafstand noodzakelijk is om mogelijk significante verstoringen te voorkómen, dan zullen lopende het beheerplan verder gaande maatregelen worden getroffen.

2.5 **Beheer en onderhoud**

2.5.1 *Handhaving*

Door meerdere insprekers wordt gemeld dat de handhaving in de Voordelta verbeterd moet worden. Er wordt gesproken over een uitbreiding van de handhaving en over het sneller en eerder optreden bij overtredingen. **12, 17, 18, 19**

In dit beheerplan wordt een slag gemaakt naar een effectievere handhaving in de gehele Voordelta. Hierbij wordt sterk ingezet op communicatie en een betere bewustwording bij de gebruikers in het gebied. Deze gebruikers spelen zelf ook een rol in de communicatie en dragen daarmee bij aan een betere naleving van de spelregels. Hiermee wordt handhavend optreden minder nodig en kunnen de handhavers effectiever worden ingezet bij de rustgebieden. Het budget voor handhaving is de afgelopen jaren gelijk gebleven en middelen zijn op verschillende manieren ingezet. In het handhavingsplan is beschreven op welke manier de handhaving de komende jaren zal worden uitgevoerd en met welke partijen. Hierbij wordt een efficiëntieslag gemaakt ten opzichte van het eerste beheerplan, zodat het te verwachten rendement hoger wordt.

De tekst in het beheerplan zal worden verduidelijkt door middel van de volgende aanpassing:

Hoofdstuk 8 (intro): Voorlichting en toezicht op naleving van (gedrags)regels zijn in eerste instantie de belangrijkste instrumenten om gebruikers en bezoekers van de Voordelta te informeren over de maatregelen om de natuur te beschermen en naleving te bevorderen (preventief). Groeit de bekendheid met de regels, dan zal bij overtredingen ook vaker repressief worden opgetreden. De komende jaren zal sterk worden ingezet op communicatie en een betere bewustwording bij de gebruikers van het gebied. Hierbij spelen de gebruikers zelf ook een rol, waardoor de handhavingpartners effectiever kunnen worden ingezet. In dit hoofdstuk worden de hoofdlijnen geschetst die zijn uitgewerkt in het handhavingsplan.

2.5.2 Vaargeulonderhoud Slijkgat

Door meerdere insprekers is gevraagd om het opnemen van een onderhoudsdiepte van NAP -5,5m voor de vaargeul het Slijkgat. Daarbij wordt verwezen naar de Passende Beoordeling die één van de insprekers heeft ingediend ter onderbouwing van dit verzoek. **2, 3, 5, 7, 11, 13, 14, 15**

In de Passende Beoordeling Baggerwerkzaamheden Slijkgat die is opgesteld in opdracht van de gemeente Goeree-Overflakkee (Arcadis, 6 januari 2015) worden geen significante effecten van de baggerwerkzaamheden voorzien, wanneer de onderhoudsdiepte van het Slijkgat op NAP -5,5m zal worden gerealiseerd door de baggerwerkzaamheden. Op grond van de conclusies uit de Passende Beoordeling en de toetsing daarvan aan de beschikbare informatie concludeert het bevoegd gezag dat baggeronderhoud tot deze diepte niet zal leiden tot mogelijk significante effecten. Daarom zal in het beheerplan het vaargeulonderhoud voor het Slijkgat tot NAP -5,5m worden vrijgesteld onder voorwaarden. Daarbij is de maximale hoeveelheid slib en zand opgenomen en is een maximum gesteld aan het aantal malen dat binnen een beheerplanperiode dit maximum mag worden overschreden in verband met een zogenoemd piekjaar. Indien verwacht wordt dat de hoeveelheden en frequenties, zoals die gesteld worden in het beheerplan, worden overschreden, zal het vaargeulonderhoud alsnog vergunningplichtig worden en dient in een Nb-wet vergunningen traject een aanvullende toetsing uitgevoerd te worden, waarbij in de vergunning mogelijk nog extra voorschriften worden gesteld.

De tekst in het beheerplan wordt als volgt aangepast:

KADER: "Ten tijde van de vaststelling van het eerste Natura 2000 Beheerplan Voordelta in 2008 werd uitgegaan van een onderhoudsdiepte van NAP -5,0 meter. In het tweede beheerplan wordt deze maximale onderhoudsdiepte vergroot naar NAP -5,5 meter, waarbij grotere volumes baggerwerk mogelijk zijn. Dat is een gevolg van de voortgaande verzanding van het Brielse gat, door de uitvoering van de Deltawerken en meer en hogere pieken in rivierafvoeren als gevolg van klimatologische veranderingen. Voor dit grotere baggervolume is een passende beoordeling uitgevoerd (Arcadis, 2014 en 2015). Daaruit blijkt dat deze baggerwerkzaamheden negatieve effecten op de natuur in de Voordelta hebben, in de vorm van jaarlijks terugkerende, langdurige verstoring en vertroebeling. Weliswaar zijn deze effecten niet als significant beoordeeld, maar ze nemen meer dan evenredig toe met de onderhoudsdiepte. Bovendien is sprake van een toename van het jaarlijks te baggeren volume, als gevolg van de al genoemde autonome hydromorfologische en meteorologische ontwikkelingen. Er is sprake van een trend naar grotere baggervolumes en dus grotere effecten. In de passende beoordeling (2014) is aangegeven dat de meerwaarde van de extra onderhoudsdiepte voor de visserijvloot vanaf NAP -4,5 meter sterk afneemt. De trend naar grotere hoeveelheden zal dan ook in de komende beheerplanperiode goed worden gevolgd. Samengevat voorziet het tweede beheerplan in baggerwerkzaamheden tot NAP -5,5m, met grotere baggervolumes dan in het vorige beheerplan was voorzien. Voor nog grotere onderhoudsdieptes of baggervolumes dient een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 te worden aangevraagd."

Baggerwerkzaamheden vinden alleen plaats in het Slijkgat. De aanslibbing in het Slijkgat hangt af van de rivierafvoer en het daarmee samenhangende spuiregime van de Haringvlietsluizen en de hydromorfologische dynamiek in het gebied. Afgelopen jaren was een toename van baggerwerkzaamheden in het Slijkgat zichtbaar. Waar eerst om de twee tot drie jaar grootschalig baggerwerk nodig was om het Slijkgat voldoende diep te houden, is dat nu jaarlijks het geval. Hierbij is de frequentie en hoeveelheid van het baggermateriaal hoger dan verwacht werd bij het eerste beheerplan en ook de periode in het jaar waarin de baggerwerkzaamheden plaatsvinden is gewijzigd. In een passende beoordeling (Arcadis, 2015) zijn de effecten van deze toename op onder andere het habitatype permanent overstroomde zandbanken en op (het leefgebied van) bodemfauna- en viseters onderzocht.

Het Slijkgat is een belangrijke vaargeul naar de haven van Stellendam. Het uitgangspunt is dan ook dat het Slijkgat opgehouden kan worden, waarbij maatregelen worden genomen om effecten zoveel mogelijk te voorkomen.

Het baggeren van het Slijkgat is gedurende de beheerplanperiode 2015-2021 vrijgesteld van vergunningplicht onder de volgende voorwaarden:

- Uitbaggeren vindt plaats tot een diepte van maximaal NAP -5,5 meter;*
- Het baggeren geschiedt met één enkel schip, een hopperzuiger met geringe diepgang en een volume van ongeveer 1000 m³;*
- Jaarlijks wordt gemiddeld 500.000 m³ gebaggerd: dit komt neer op ongeveer 150 scheepsbewegingen per maand, gedurende gemiddeld 3,3 maanden per jaar;*
- In een piekjaar mag maximaal 1.100.000 m³ gebaggerd worden: dit komt neer op 150 scheepsbewegingen per maand gedurende maximaal 7,3 maanden per*

jaar. Van een dergelijk piekjaar mag eens in de beheerplanperiode van 6 jaar gebruik worden gemaakt;

- *Baggerspecie wordt gestort in het stortvak in de Voordelta (oostelijk van het Slijkgat, buiten het bodembeschermingsgebied) of eventueel op verspreidingslocaties buiten de Voordelta. Het is niet toegestaan de baggerspecie binnen het bodembeschermingsgebied te verspreiden;*
- *Het verspreiden van de baggerspecie in het stortvak vindt plaats door middel van klappen, onafhankelijk van het getij;*
- *De vaarroute van de baggerlocatie naar de verspreidingslocatie/het stortvak loopt door de vaargeul, tot de meest westelijke boei waarna in rechte lijn richting het noorden naar het stortvak wordt gevaren.*

Indien er gedurende de beheerplanperiode baggerwerkzaamheden worden voorzien op een andere wijze dan hierboven beschreven of op andere locaties in de Voordelta zijn deze vergunningplichtig op grond van de Nb-wet 1998.

Een inspreker meldt dat, hoewel het beheerplan anders beweert, de frequenties en periodes van het baggeren ongewijzigd zijn en dat de volumes ruim binnen de historische bandbreedte liggen. Het misverstand ligt er volgens de inspreker in dat de zandwinning niet meer plaatsvindt, maar dat dat baggerwerk nu wordt uitgevoerd als onderhoud. Alleen de naam zou dus zijn veranderd. 15
--

Voor het eerste beheerplan zijn bepaalde aannames gedaan betreffende de frequenties en hoeveelheden te baggeren slib. Met deze aannames is een toetsing uitgevoerd waaruit de voorwaarden zoals opgenomen in betreffend beheerplan zijn voortgekomen. Gedurende het eerste beheerplan is een verdieping van de vaargeul uitgevoerd. De werkzaamheden hiervoor zijn tevens getoetst. Dit betrof een eenmalige verdieping van de vaargeul van NAP -5,0m naar NAP -5,5m. Het onderhoud dat de jaren na de verdieping is uitgevoerd, is destijds niet specifiek getoetst en de voorwaarden voor onderhoud uit het eerste beheerplan bleven geldig. In de evaluatie van het eerste beheerplan is gebleken dat met hogere frequentie en met grotere hoeveelheden wordt gebaggerd dan wat er in de voorwaarden van het eerste beheerplan is opgenomen. Hiervoor is, zoals eerder gemeld, nooit getoetst en geen vergunning verleend. De frequenties en periodes van het baggeren zijn dus misschien feitelijk niet gewijzigd, maar zijn wel gewijzigd ten opzichte van de aannames die voor het eerste beheerplan zijn gedaan. Uit gegevens betreffende jaarlijkse hoeveelheden is wel degelijk een toename van de hoeveelheden gebaggerd slib af te leiden en er is een gestage toename van het jaarlijks gemiddelde te zien.

Het ontwerpbeheerplan geeft de feiten niet volledig correct weer. Dit zal worden aangepast in de tekst zoals hierboven is weergegeven .

2.6 Visserij

2.6.1 Vaste vistuigen visserij

Volgens het beheerplan moeten alle vissers in de Voordelta AIS hebben. Meerdere insprekers vinden dat dit voor vissers met schepen kleiner dan 15 meter niet verplicht zou moeten zijn. Zij wijzen op andere, goedkopere alternatieven, die voor hun kleine schepen beter geschikt zijn. **1, 8, 9, 10**

Voorts wijst een inspreker er op dat hij niet is gekend in de procedure van het herzien van het beheerplan en dat hij daarbij in het verleden ook nooit betrokken is geweest. Hij verzoekt om maatregelen en verplichtingen uit de gebieden Voordelta en Oosterschelde op elkaar af te stemmen. **10**

De voorwaarde (operationeel volgsysteem AIS) stamt al uit de eerste beheerplanperiode en is toen ingesteld om toezicht te kunnen houden op schepen die vissen in en rond de rustgebieden en om het gebruik te monitoren. De visserij met vaste vistuigen is kleinschalig en wordt vooral in de zomerperiode uitgeoefend.

Volgens de Nb-wet zijn de kosten van maatregelen binnen een Natura 2000-gebied voor de gebruiker. Na het vaststellen van het eerste beheerplan is er in 2009 een subsidieregeling aangeboden die het ook voor kleine vissers met een Voordelta-vergunning op basis van de Visserijwet mogelijk maakte om het AIS-systeem aan te schaffen. Deze regeling was niet beschikbaar voor de kleine vissers met een Oosterschelde-vergunning. De voorwaarden in dit beheerplan zijn in lijn met de voorwaarden uit het eerste beheerplan. Binnen het bodembeschermingsgebied blijft AIS verplicht voor alle vissersschepen vanwege de behoefte aan het toezicht houden op en monitoren van de activiteiten.

Het visserijgebied Oosterschelde beslaat inderdaad twee Natura 2000-gebieden. Het deel buiten de kering valt onder het Natura 2000 gebied Voordelta. Het deel binnen de kering betreft het Natura 2000 gebied Oosterschelde. De voorwaarden die vanuit beide watersystemen worden gesteld aan de activiteit visserij met vaste vistuigen is afhankelijk van de betreffende natuurdoelen, intensiteit van de activiteit en relatie met andere activiteiten in het betreffende gebied. Hierdoor is het mogelijk dat er verschillen bestaan. Het visserijgebied Oosterschelde is grotendeels geen onderdeel van de compensatie voor de aanleg van Maasvlakte 2. Er is een kleine overlap met het bodembeschermingsgebied en het winterrustgebied Bollen van het Nieuwe Zand. Belangrijk is wel dat er zicht is op de verspreiding van de vaste vistuigen vissers binnen de Voordelta, zodat het bodembeschermingsgebied en het rustgebied Bollen van het Nieuwe Zand geen significante effecten ondervinden van de visserijactiviteiten uit de Oosterschelde. Het voorstel is daarom om in samenspraak met de visserijsector voor de kleine schepen met vaste vistuigen buiten het bodembeschermingsgebied, specifiek binnen het visserijgebied Oosterschelde, naar een alternatief volgsysteem te zoeken.

De tekst in het beheerplan wordt als volgt aangepast:

Par. 5.2.2: Visserij met staand want, zegen, korven en fuiken (1^e alinea); Het aantal bedrijven dat actief is met deze vormen van visserij is gering. Met dit aantal bedrijven zijn geen nadelige effecten te verwachten voor de

natuurbeschermingsdoelstellingen. De algemene lijn is dat visserij met stand want (kieuwnetten of warnetten), zegen, korven en fuiken mag plaatsvinden in de gehele Voordelta, maar buiten de rustgebieden. Deze visserijvormen kunnen worden gecontinueerd onder de volgende voorwaarden:

- *De vissersvaartuigen met een Voordelta-vergunning op basis van de Visserijwet beschikken over operationele volgapparatuur (AIS) en hebben deze permanent aanstaan tijdens het varen en vissen, ten behoeve van de handhaving;*
- *De vissersvaartuigen met een Oosterschelde-vergunning beschikken over een volgsysteem (nader te bepalen), ten behoeve van het toezicht;*
- *Om eventuele verdrinkingslachtoffers van vogels, zeehonden en bruinvissen te voorkomen, dienen zij, indien nog levend, onmiddellijk te worden verwijderd;*
- *Alle bijvangsten en trekvissen dienen te worden teruggezet en in een maandelijks overzicht of via het elektronisch logboek gemeld te worden.*

Deze activiteit zal tussentijds opnieuw beoordeeld worden in verband met de instandhoudingsdoelstelling voor trekvissen. Er wordt naar gestreefd om dit te doen voorafgaand aan de uitvoering van het Kierbesluit.

2.6.2 Puls visserij

Een inspreker vraagt om het verkennen van de mogelijkheden om pulsvisserij al dan niet onder voorwaarden op te nemen in het beheerplan (**13**), echter een andere inspreker vindt juist dat ook deze vorm van visserij in de toekomst in het bodembeschermingsgebied niet zou moeten worden toegestaan (**12**).

De pulsvisserij is nog niet zodanig ontwikkeld dat hier voor de komende jaren eenduidige voorwaarden aan kunnen worden gesteld. Hiervoor is eerst meer ervaring met deze vorm van visserij nodig. Ook de effecten van pulsvisserij op de verschillende instandhoudingsdoelen (door bijvoorbeeld bijvangst) zijn nog onvoldoende bekend. Pulsvisserij blijft daarom in de komende beheerplanperiode vergunningplichtig in het kader van de Nb-wet. Het ministerie van EZ is in deze bevoegd gezag.

2.6.3 MZI's

Een inspreker verwacht dat bij de komst van meer MZI's in de Voordelta dit invloed kan hebben op de ruimte voor de roodkeelduiker. **18**

MZI's zijn functioneel vanaf april tot het najaar. Het rustgebied wordt ingesteld van november tot en met maart. In deze periode is er dus geen verstoring door MZI's. Wanneer MZI's niet in bedrijf zijn, nemen zij nauwelijks ruimte in het water in. Ze nemen dan dus geen ruimte in van de roodkeelduiker.

2.6.4 Schelpdiervisserij

Een inspreker stelt dat een nieuwe vergunning voor schelpdiervisserij niet kan en mag worden afgegeven. Hij ziet graag dat in het beheerplan wordt opgenomen dat bevissing van natuurlijke mosselbanken niet langer is toegestaan. De term 'terughoudend optreden' is onvoldoende duidelijk. **12**

Omdat schelpdiervisserij slechts sporadisch en in wisselende intensiteit in de Voordelta plaatsvindt, worden in het beheerplan geen vrijstellingen onder voorwaarden opgenomen voor deze activiteit. Wel is in het beheerplan opgenomen dat de activiteit Nb-wet vergunningplichtig is. Dit is ook zo opgenomen. De term 'terughoudend optreden' is inderdaad niet duidelijk. Dit wordt aangepast in het beheerplan.

De tekst in het beheerplan zal als volgt worden aangepast:

Par. 6.1.1: Zolang de doelstelling niet op orde is, wordt bij de Nb-wet vergunningverlening nadrukkelijk rekening gehouden met de essentiële rol die schelpdieren en met name natuurlijke schelpenbanken in dit ecosysteem hebben.

2.6.5 *Uitzondering voor vissen in rustgebieden*

Een inspreker vindt het onwenselijk dat er door twee ondernemers jaarrond gevestigd mag worden binnen de rustgebieden. **12**

Uit de evaluatie en de gebruikstoets zijn geen aanwijzingen gekomen dat het jaarrond gebruik door enkele vissers van de rustgebieden Slikken van Voorne en Hinderplaat leidt of heeft geleid tot significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen. Er zijn dus geen redenen om dit in de toegangsbeperkingsbesluiten aan te passen. De situatie zal blijvend worden gemonitord.

Drie insprekers wijzen er op dat er verkeerde schepen genoemd staan met betrekking tot de ontheffing om te vissen in het rustgebied. **1, 8, 9**

In een technische aanpassing van de toegangsbeperkingsbesluiten door het toenmalige ministerie van LNV is een wijziging gemeld voor deze ontheffing (Technische aanpassing TBB's Voordelta, 5 september 2008, kenmerk DRZW.2008/3247). Dit wordt aangepast in het beheerplan.

Het volgende zal in het beheerplan worden opgenomen:

Voor twee sleepnetvissers is in het rustgebied Hinderplaat een uitzondering gemaakt. Deze vissers waren daar bij vaststelling van het eerste beheerplan actief met twee schepen, waarvan het motorvermogen kleiner is dan 260 pk (191 kW). Dit betreft twee ondernemingen, te weten de vaartuigen OD 2 en TH 17.

2.7 **Overige zienswijzen**

2.7.1 *Procedure*

Een inspreker merkt op dat gepubliceerde stukken waarop het ontwerpbesluit is gebaseerd niet kunnen worden uitgesloten van zienswijzen. **15**

Dit is correct. Op de onderliggende stukken kunnen ook zienswijzen worden ingediend. Alle opmerkingen zoals beschreven in de zienswijzen die zijn ingediend, worden in deze Nota van antwoord behandeld. Waar deze opmerkingen invloed hebben op de conclusies van de stukken en zodoende wijzigingen van de maatregelen en de teksten in het beheerplan tot gevolg hebben, zullen deze worden aangepast.

Een inspreker merkt op dat het toetsen van alleen de gewijzigde activiteiten in strijd is met de regelgeving en dat de toetsing van niet gewijzigde activiteiten dient te worden geactualiseerd op basis van nieuwe gegevens en inzichten. **15**

De aanvullende gebruikstoets zoals die voor het nieuwe beheerplan is uitgevoerd heeft die activiteiten meegenomen die gewijzigd zijn ten opzichte van de eerste beheerplanperiode. Ook zijn activiteiten meegenomen waarbij veranderende inzichten ten opzichte van de passende beoordeling van het eerste beheerplan zijn opgetreden, die mogelijk tot andere conclusies leiden. Daarmee vult de gebruikstoets de eerste passende beoordeling aan. Op basis van beide toetsen is een cumulatietoets gedaan.

Een inspreker meent dat het een onjuiste redenering is om voor doelbereik slechts te verwijzen naar de Nb-wet vergunningen. Het bevoegd gezag moet maatregelen nemen om de natuurdoelen te halen, ook bij onzekerheid over de effecten van een activiteit. Deze maatregelen worden volgens de inspreker vastgelegd in een juridisch kader en opgenomen in het beheerplan en vervolgens meegenomen in een Nb-wet vergunning. **12**

Deze redenering is in het bijzondere geval van de Voordelta niet onjuist, waarbij overigens niet alleen wordt verwezen naar Nb-wet vergunningen, maar ook naar de vrijstellingen, al dan niet onder voorwaarden, in het beheerplan. In de Voordelta domineren natuurlijke processen en er is nauwelijks sprake van terreinbeheer. Het zijn vrijwel uitsluitend de bestaande activiteiten die het behalen van de instandhoudingsdoelen in de weg staan. Daarom is het in dit geval een juiste redenering dat de maatregelen om de instandhoudingsdoelen te behalen, uitsluitend bestaan uit het reguleren van het bestaande gebruik. In het beheerplan worden op basis van de effectanalyses de bestaande vormen van gebruik vrijgesteld van vergunningplicht al dan niet onder beperkende voorwaarden. Zo wordt voorkomen dat het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen afhankelijk wordt van een vergunningprocedure. Voor bestaande en nieuwe activiteiten waarbij vooraf geen zekerheid bestaat of en in welke mate zij negatieve invloed hebben op de instandhoudingsdoelen, worden die activiteiten vergunningplichtig gesteld.

In het beheerplan wordt aangegeven met welke factoren in de vergunningverleningsprocedure in ieder geval rekening moet worden gehouden. Daarmee vormt het beheerplan één van de kaders die, zoals de Coalitie terecht stelt, het bevoegd gezag moet gebruiken bij de toetsing van activiteiten en verlening van Nb-wet vergunningen.

2.7.2 Doelbereik vogelrichtlijn

Een inspreker geeft aan dat het niet duidelijk is of met doelbereik van de Vogelrichtlijn het doelbereik van het eerste beheerplan wordt gemeten, of dat van de instandhoudingsdoelstellingen. Ook vraagt hij aandacht voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van diverse vogelsoorten. **12**

Waar in de hoofdtekst van het beheerplan gesproken wordt over doelbereik voor de voor de Vogelrichtlijn aangewezen vogelsoorten, gaat het ons om het doelbereik van de instandhoudingsdoelstellingen zoals die in het Aanwijzingsbesluit staan geformuleerd. Het is dan ook uitdrukkelijk de bedoeling dat met de maatregelen in het beheerplan de randvoorwaarden worden geschapen om die instandhoudingsdoelstellingen te realiseren voor elk van de aangewezen vogelsoorten. Dit zal in de tekst naar voren worden gebracht.

Voor de in de zienswijze genoemde soorten wordt door de inspreker gesteld dat de doelstellingen niet gehaald worden. Dat is niet voor al deze soorten zonder meer uit de aangehaalde bron en het aanwijzingsbesluit af te leiden. Voor grote stern en visdief worden geen aantallen genoemd, maar beide soorten broeden in aanliggende Deltawateren en foerageren in Voordelta. De grote stern haalt het regiodoel wel, de visdief niet. Bovendien is voor grote stern en visdief beide nog een expliciete compensatie-opgave in het aanwijzingsbesluit opgenomen, te weten het aanwijzen en respecteren van niet toegankelijk rustgebied op de Hinderplaat, de Bollen van de Ooster en de Bollen van het Nieuwe Zand. De rust op de Hinderplaat zal in dit beheerplan nog een aandachtspunt zijn. Er wordt geïnvesteerd in het robuuster maken van het rustgebied. Van de eider schommelen de aantallen de laatste jaren net onder het aantal uit het aanwijzingsbesluit. Hier is in het beheerplan inderdaad geen extra aandacht aan geschonken. Wel mag worden aangenomen dat het voornemen om de rustgebieden voor de zwarte zee-eend meer aan te passen aan de behoeften van deze soort, ook voor de eider gunstig zal uitwerken. We zullen dit in het beheerplan vermelden. De overige genoemde soorten zijn alle in meer of iets minder sterke mate gebonden aan de slikken en platen en hebben daar rust nodig. De vergroting van het rustgebied Slikken van Voorne (de enige slikken en platen in Voordelta) en de verscherpte aandacht op toezicht en handhaving daar (inclusief de 'Proef Slikken van Voorne') maken duidelijk dat deze groep steltlopers en grondeleenden expliciet onze aandacht hebben.

Het beheerplan zal als volgt worden aangepast:

Tabel 6.6, Eider: Profiteren van maatregelen die voor andere bodemdiereters van zee worden genomen.

2.7.3 Gebruik

Een inspreker vraagt om een expliciet verbod van waterscooters en crossmotoren binnen de gehele Voordelta. **17**

Waterscooters en crossmotoren zijn verplicht zich te houden aan de zonering zoals die is opgenomen in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) van de gemeenten. Deze zonering is meegenomen in de toetsing van het gebruik op de instandhoudingsdoelstellingen. Het beheerplan kan aan bepaalde vormen van

gebruik de verplichting opleggen om te toetsen aan de Natura 2000-doelstellingen volgens de Nb-wet, wanneer daartoe aanleiding is. In het beheerplan kunnen geen activiteiten verboden worden. Er zijn geen aanwijzingen dat bij de huidige intensiteit deze vormen van gebruik tot significante effecten op de doelsoorten leiden. Daarom hoeven deze vormen van gebruik volgens het beheerplan niet aan de eisen van de Nb-wet getoetst te worden.

Een inspreker vermeldt dat er veel en regelmatig met zware terreinauto's over het strand wordt gereden, wat verstoring veroorzaakt. **18**

Vormen van gebruik die niet tot significante effecten leiden, worden niet beperkt in het beheerplan. Een beperking geldt wel binnen de aangewezen zones voor speciale bescherming van de embryonale duinen. Buiten deze zones zal dit worden meegenomen als aandachtspunt voor de beheerders die binnen het Natura 2000 gebied werkzaam zijn en daarin een voorbeeldfunctie hebben. Dit staat echter los van het beheerplan.

Een inspreker mist in het beheerplan regels voor de uitstraling van kunstlicht. **12**

Er zijn geen aanwijzingen dat bij de huidige intensiteit van gebruik er sprake zou zijn van een verstoring door kunstlicht. Mocht er intensivering plaatsvinden, dan kan en zal alsnog overwogen moeten worden of aan het uitstralen van kunstlicht regels moeten worden verbonden. Bij de vergunningverlening voor kustbebouwing wordt dit aspect mee beoordeeld en worden voorwaarden gesteld aan het gebruikmaken van verlichting.

2.7.4 *Bruinvis*

Een inspreker mist de situatie voor de bruinvis. **18**

De bruinvis is in het Aanwijzingsbesluit van Natura 2000-gebied Voordelta niet opgenomen als doelsoort waarvoor een instandhoudingsdoelstelling geldt. Voor de bruinvis zijn daarom geen maatregelen opgenomen in het Natura 2000 Beheerplan Voordelta.

2.7.5 *Drieteenstrandloper*

Een inspreker gaat in op het verschil tussen drieteenstrandlopers op het strand en drieteenstrandlopers in de intergetijdengebieden. Deze twee typen zijn niet uitwisselbaar, maar de drieteenstrandlopers op het strand zijn wel zeldzaam geworden door intensieve recreatie. **19**

In het aanwijzingsbesluit wordt geen onderscheid gemaakt tussen drieteenstrandlopers op het strand en in het intergetijdengebied. Daarom wordt daar in de monitoring en in dit beheerplan ook niet op ingegaan.

2.7.6 *Kierbesluit*

Een inspreker dringt aan op het daadwerkelijk uitvoeren van het Kierbesluit Haringvliet in 2018. **12**

Dit beheerplan gaat ervan uit dat het besluit om de Haringvlietsluizen op een kier te zetten in 2018 zal worden uitgevoerd. Dit is een absolute voorwaarde voor het halen van de instandhoudingsdoelstellingen, met name voor trekvisserij. Hiermee legt het beheerplan er extra druk op dat dit besluit ook daadwerkelijk wordt geëffectueerd.

2.7.7 *Gebiedsvisie en nieuwe ontwikkelingen*

Door twee insprekers wordt gewezen op het gebrek aan een gebiedsvisie voor de Voordelta, waardoor nieuwe en toekomstige projecten niet zijn opgenomen in het beheerplan. **12, 19**

Een andere inspreker vindt bovendien dat er verder gekeken moet worden dan puur naar de instandhoudingsdoelstellingen. In de beheerplannen is daar juridisch gezien ruimte voor. **12**

Bij het opstellen van het eerste beheerplan is gekozen voor een aanpak waarbij alleen die maatregelen worden genomen die nodig zijn voor de doelsoorten en habitats. Daarbij was het uitgangspunt om niet meer te doen dan strikt noodzakelijk voor het behalen van de doelstellingen. Dit uitgangspunt is naar aanleiding van de Kamerbrief van toenmalig staatssecretaris Bleker van het ministerie van Economie, Landbouw & Innovatie, over de voortgang Natura 2000 (32670-nr.24 d.d. sept 2011) nog nadrukkelijker gehanteerd door overheden die voor de N2000-beheerplannen verantwoordelijk zijn. Daarom is deze aanpak in de andere beheerplannen overgenomen en dit tweede beheerplan voor de Voordelta is dan ook opgesteld in lijn met het eerste. Er worden dus geen maatregelen genomen voor soorten en habitattypen die niet zijn opgenomen in het Aanwijzingsbesluit.

Voor nieuwe projecten en ontwikkelingen die binnen de Voordelta plaatsvinden, geldt te allen tijde dat deze verplicht zijn de Nb-wet procedure te volgen. Bij deze procedure is een toetsing vereist, waarin de effecten op de instandhoudingsdoelen worden beoordeeld. Alleen wanneer er geen significante effecten blijken te zijn, kan een project doorgang vinden. Het beheerplan en het onderliggende aanwijzingsbesluit zijn hierbij het toetsingskader voor de Nb-wet vergunning. Activiteiten die al zijn getoetst voor het beheerplan en niet in betekende mate wijzigen, zoals zandsuppleties, zijn opgenomen in het beheerplan en, in het geval van de zandsuppleties, vrijgesteld van vergunningplicht. Hiervoor zijn wel aanvullende monitoringseisen opgenomen in het beheerplan. Bestaand gebruik waarvan uit toetsing is gebleken dat het (mogelijk) significante effecten heeft, zoals garnalenvisserij, was en is nog steeds vergunningplichtig.

2.7.8 *Lood sportvisserij*

Een inspreker vraagt aandacht voor het gebruik van lood door sportvissers en vraagt welke maatregelen hiervoor in het beheerplan zullen worden genomen. **20**

Lood is genoemd als prioritaire stof in de Kaderrichtlijn Water (KRW). Dit houdt in dat de verontreiniging van het watermilieu met deze stof geleidelijk moet worden verminderd door een progressieve vermindering van de emissies en verliezen van deze stof naar het watermilieu te bewerkstelligen. Ook al zijn er dankzij het milieubeleid van de afgelopen jaren geen overschrijdingen meer van de loodnorm in de Rijkswateren, verdere verduurzaming van het milieubeleid en dus ook het gebruik van milieuvriendelijke loodvrije alternatieven voor vislood in de sportvisserij, bijvoorbeeld gewichten die vervaardigd zijn uit ijzer, wordt door Rijkswaterstaat onderschreven. De maatregelen in het kader van de KRW zijn echter niet in dit Natura 2000 beheerplan opgenomen. Waterkwaliteit is ook niet opgenomen als instandhoudingsdoel in het aanwijzingsbesluit van de Voordelta. Er zijn geen aanwijzingen dat het gebruik van lood door sportvissers significant effect heeft op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Voordelta. In het beheerplan zullen daarom geen beperkingen worden opgelegd aan het gebruik van lood door sportvisserij.

2.7.9 Omissies en tekstwijzigingen

Een inspreker doet in zijn zienswijze enkele tekstvoorstellen om het beheer en onderhoud van de waterkeringen beter in te passen in het beheerplan. 16

De activiteit is meegenomen in tabel 5.7 (p72) en beschreven op p78 in paragraaf "Overige vormen van beheer en onderhoud". Dit kan explicieter en met aanvulling Gedragscode Flora- en faunawet. Dit was tijdens de bestuurlijke consultatie al toegezegd. In het beheerplan staan beheermatige afspraken tussen beheerders niet beschreven. Ook zijn er geen voorwaarden opgenomen voor afstemming tussen terreinbeheerders. Dit kan wel worden opgepakt in het kader van het uitvoeringsplan. Voor wat betreft de monitoringsverplichting van terreinbeheerders geldt dat terreinbeheerders een monitoringsverplichting hebben voor de eigen activiteiten. In het monitoringsplan staat beschreven dat dit neerkomt op een registratie van de eigen activiteiten.

Onderstaande wijzigingen zullen in het beheerplan worden doorgevoerd:

In paragraaf 1.7 wordt als voorbeeld aangegeven, dat de Gedragscode Flora- en faunawet waterschappen 2012 de relatie tussen het Natura 2000 Beheerplan en de vergunningverlening voor beheer en onderhoud en toegankelijkheid regelt.

In het kader van de Flora- en faunawet (Ffwet) zijn bepaalde werkzaamheden vrijgesteld van ontheffingsplicht indien wordt gewerkt volgens een goedgekeurde Gedragscode Ffwet. De Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen 2012 kan bijvoorbeeld gebruikt worden bij de vergunningverlening voor beheer en onderhoud en toegankelijkheid. De Gedragscode vervangt de Nb-wet vergunning echter niet, tenzij de gedragscode expliciet genoemd staat bij de voorwaarden in dit beheerplan.

In paragraaf 5.2.3 'Beheer en onderhoud' onder de kop 'Andere vormen van beheer en onderhoud' wordt de Gedragscode Flora- en faunawet waterschappen 2012 genoemd bij de voorwaarden voor toegestane vormen van beheer en onderhoud.

- *Indien wordt gewerkt via de Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen 2012.*

Een inspreker heeft enkele vragen bij de gebruikstoets en stelt enkele verbeteringen voor. **15**

De evaluatie en de gebruikstoets zijn door de bevoegde gezagen van het beheerplan geaccordeerd en vastgesteld. Wijzigingen worden slechts nog doorgevoerd, wanneer dit leidt tot andere maatregelen in het beheerplan. De opmerkingen zoals gemaakt in de zienswijze, met betrekking tot de gebruikstoets en de evaluatie, leiden niet tot andere conclusies met betrekking tot de maatregelen in het definitief beheerplan. Wel zullen de opmerkingen uit de zienswijzen worden meegenomen in een notitie behorende bij de gebruikstoets, waarin omissies worden gecorrigeerd.

3 Overzicht inspraakreacties

1.	Vissersbedrijf Luime en zn VOF
2.	Visserijvereniging Zuid-West
3.	D&G Holding
4.	Sportvisserij Zuidwest Nederland
5.	Padmos Stellendam
6.	Outdoor Inspiration
7.	Ondernemersvereniging Goedereede
8.	Nederlandse Vissersbond
9.	Vereniging beroepsvissers Oosterschelde, Westerschelde, Voordelta
10.	Stichting vaste vistuigen visserij Oosterschelde
11.	Gemeente Goeree-Overflakkee
12.	Coalitie Delta Natuurlijk
13.	VisNed
14.	Ondernemersvereniging VEERO
15.	Havenbedrijf Rotterdam
16.	Waterschap Hollandse Delta
17.	Vereniging Verontruste Burgers van Voorne
18.	Natuur- en Landschap Goeree-Overflakkee
19.	Natuur- en vogelwacht Schouwen-Duiveland
20.	Particulier

4 Bijlage 1: Toelichting bij de proef 'Slikken van Voorne'

Notitie / Memo**HaskoningDHV Nederland B.V.
Rivers, Deltas & Coasts**

Van:	Saskia Mulder, Diederik van Bentum, Martine van Oostveen
Datum:	3 juli 2015
Ons kenmerk	RDC_EW_BC6423_20150703_M001_NL46061_f
Onderwerp:	Onderbouwing proef kitesurfen Slikken van Voorne

In de komende beheerplanperiode wordt onderzocht welke invloed de kitesurfers bij de Punt van de Slufter en het strand van Oostvoorne hebben op de vogels (en zeehonden) in het gebied, met name in de rustgebieden Slikken van Voorne en Hinderplaat. Daarnaast wordt bekeken of de voedselbeschikbaarheid voor steltlopers op de Slikken van Voorne op orde is en wat het belang is van de poeltjes bij de Punt van de Slufter met betrekking tot voedselbeschikbaarheid in de Voordelta.

Door het uitvoeren van de proef krijgen we meer kennis van het gebied en kunnen indien nodig gerichtere maatregelen worden getroffen. Het fungeert daarnaast als mogelijkheid te onderzoeken of en in welke mate recreatie in dit gebied met natuur kan samengaan, specifiek gericht op kitesurfen. Hiermee zet het beheerplan in op de lijn dat daar waar mogelijk gebruik kan plaatsvinden in dit Natura 2000-gebied.

Mocht echter uit de proef blijken dat de aanwezigheid van kitesurfen bij de Punt van de Slufter en het strand van Oostvoorne het bereik van de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar brengt, dan kunnen alsnog maatregelen worden genomen: aanpassing van de begrenzing van de rustgebieden, zodat er bij de Punt van de Slufter geen kitesurfen meer kan plaatsvinden. Dit kan via aanpassing van het toegangsbeperkingsbesluit gedurende de beheerplanperiode geregeld worden. Via een tussentijdse evaluatie wordt hierbij een 'vinger aan de pols' gehouden.

Met het inzetten van de proef wordt de huidige situatie (waarbij gekite wordt bij de punt van de Slufter en bij het strand van Oostvoorne) voorlopig gehandhaafd. Er is als gevolg van de proef geen toename van verstoring ten opzichte van de huidige situatie (2012).

Nog wat meer achtergrond

Voor de vogelsoorten die foerageren op de Slikken van Voorne zijn de getelde aantallen over het algemeen wat lager dan de beoogde doelaantallen. De aantalsontwikkeling van de steltlopers vertoont een wisselend beeld met hier en daar sterke fluctuaties.

Dit komt tot uiting in de beoordeling van het doelbereik in de evaluatie van het beheerplan 2008-1014 (achtergrondrapport vogels):

- 5 van de 12 soorten krijgen het oordeel 'waarschijnlijk gunstig',
- 6 van de 12 soorten krijgen het oordeel 'matig ongunstig' en
- 1 van de 12 soorten krijgt het oordeel 'zeer ongunstig'.

Uit de gebruikstoets blijkt dat bij een toenemende en structurele verstoring van kitesurfers in de rustgebieden Hinderplaat en Slikken van Voorne significant negatieve effecten op diverse vogelsoorten niet kunnen worden uitgesloten. Daarom zijn de volgende mitigerende maatregelen opgenomen in het Natura 2000 Beheerplan Voordelta 2015-2021, die waarborgen dat er geen significant negatieve effecten optreden:

- Optimaliseren communicatie en handhaving;
- Afsluiten Gat van Hawk;
- Aanpassen begrenzing rustgebied Slikken van Voorne
- Verduidelijken inrichting en betonning rustgebieden Slikken van Voorne en Hinderplaat;
- Onderzoek effect kitesurfen bij punt van de Slufter en strand van Oostvoorne

Uit de gebruikstoets

In principe mogen er geen activiteiten in de rustgebieden Slikken van Voorne en Hinderplaat plaatsvinden. De afgelopen jaren zijn echter diverse overtredingen geconstateerd van kitesurfers. Met name bij zuidwestenwind is de gebruikelijke surfrichting het rustgebied Slikken van Voorne in. Bij diezelfde windrichting komen bovendien ook kitesurfers van het voormalige autostrand richting de Slikken van Voorne. Bij een toename van kitesurfers in dit gebied kan er ook een toename plaatsvinden van overtredingen. Voortzetting van structurele toezicht- en handhavingsacties zijn noodzakelijk.

De toekomstige ontwikkeling van kitesurfen bij de punt van de Slufter leidt mogelijk tot significant negatieve effecten op het in de instandhoudingsdoelstelling genoemde draagkrachtniveau van de steltlopers, met uitzondering van de steenloper. Vooral de cumulatieve effecten met de opstapplaats bij het voormalige autostrand en de recreatie langs het wandelpad (noordoostelijk deel Slikken van Voorne) moeten hierin meegenomen worden.

De ontwikkeling van kitesurfen bij de punt van de Slufter heeft mogelijk significant negatieve effecten op het bereiken van de instandhoudingsdoelstelling van *grote stern* en *visdief*, als gevolg van een verwachte toename aan overtredingen in rustgebied Hinderplaat.

Door bovengenoemde maatregelen zullen de rustgebieden robuuster worden begrensd en zullen er minder overtredingen plaatsvinden in de rustgebieden. Hierdoor zal de verstoring naar verwachting afnemen en de kwaliteit van het leefgebied toenemen. Het is op dit moment onduidelijk of dat voldoende is om de aantallen vogels (waar nodig) te laten stijgen en de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Dat heeft te maken met het feit dat er nu voor is gekozen om

natuurbescherming en gebruik in de Voordelta zo goed mogelijk te laten samengaan, waardoor de begrenzing van de rustgebieden tot foeragerende steltlopers op de Westplaat betreft straks 500 meter bedraagt. Dit is korter dan de verstoringafstand van 700 meter zoals bij de Deltawateren wordt aangehouden.

In de Deltawateren is voor de duidelijkheid voor 1 uniforme afstand van 700 meter gekozen als verstoringafstand van kitesurfen (Verbeek & Krijgsveld, 2013). Dit is een gemiddelde van de verstoringafstanden die bij verschillende onderzoeken in verschillende gebieden bij verschillende soorten is geconstateerd. Er is geen onderzoek beschikbaar van de effecten van kitesurfen op foeragerende steltlopers. Wel zijn er beperkte onderzoeken naar de verstoringstand van steltlopers op hoogwatervluchtplaatsen: met enkele kanttekeningen, zoals gewenning doordat kitesurfen in een vaargeul plaatsvond, werd er een afstand van 200 meter geconstateerd waarbij de vogels opvlogen. Foeragerende vogels kunnen eerder al alert zijn. Met de proef wordt de kennisleemte met betrekking tot de verstoringafstand van kitesurfen tot foeragerende steltlopers nader onderzocht.

De afstand van de huidige grens van het rustgebied tot het begin van de Westplaat waar steltlopers foerageren, betreft nu minimaal 300 meter. Dit is de afstand tussen de grens van het rustgebied (palenrij Zuid-Hollands landschap) en het westelijke deel van de Westplaat bij laag water. Het grootste deel van de Westplaat ligt (veel) dieper in het rustgebied. Het oostelijk deel van de Westplaat ligt ca. 1300-1500 meter diep in het rustgebied. Het hanteren van de 700 m verstoringafstand is geen garantie voor het bereiken van de doelstellingen. We weten (nog) niet waarom een deel van de steltloperdoelen voor Voordelta niet zijn bereikt in de 1^e beheerplanperiode. Kitesurfen is als 1 van de mogelijke oorzaken aangemerkt, maar wellicht is het kitesurfen niet het probleem. Het kan zijn dat de oorzaak gezocht moet worden bij de dynamiek van zand- en slibplaten en de daaraan gekoppelde voedselbeschikbaarheid.

Het inzetten van de proef heeft als doel om meer inzicht te krijgen in de oorzaken van de huidige staat van instandhouding van diverse vogels in het noordelijk deel van de Voordelta. De proef zal meer inzicht geven in de effecten van verstoring door kitesurfers en de rol van voedselbeschikbaarheid in het gebied.

Concluderend kan gesteld worden dat gegeven de mitigerende maatregelen die getroffen worden, en de afspraak dat bij gebleken verslechtering ten gevolge van verstoring meer aanvullende maatregelen getroffen zullen worden kan op voorhand uitgesloten worden dat er significante effecten optreden.

Hierbij is in de overweging betrokken dat er geen onomkeerbare effecten zullen optreden. Zodra de bron van verstoring wordt opgeheven is het gebied beschikbaar voor beschermde soorten.

In de achtergrondnotitie bij het ontwerpbeheerplan "Opzet proef Slikken van Voorne" staat een nadere uitwerking van de proef.